

Господарське право; господарсько-процесуальне право

УДК 346.21

Дядюк Анастасія Леонідівна

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри підприємницького та корпоративного права

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

Дядюк Анастасия Леонидовна

кандидат юридических наук,

доцент кафедры предпринимательского и корпоративного права

Киевский национальный экономический университет имени Вадима Гетьмана

Diadiuk Anastasiia

Candidate of Law Sciences,

Associate Professor of the Department of Business Law and Corporate Law

Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

ORCID: 0000-0001-7489-7349

**ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СКЛИКАННЯ ТА ПРОВЕДЕННЯ
ДИСТАНЦІЙНИХ ЗАГАЛЬНИХ ЗБОРІВ АКЦІОНЕРНОГО
ТОВАРИСТВА**

**ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ СОЗЫВА И ПРОВЕДЕНИЯ
ДИСТАНЦИОННЫХ ОБЩИХ СОБРАНИЙ АКЦИОНЕРНОГО
ОБЩЕСТВА**

**LEGAL REGULATION OF CONVENING AND CONDUCTING
REMOTE GENERAL MEETINGS OF JOINT STOCK COMPANY**

Анотація. Статтю присвячено висвітленню проблемних питань правового регулювання скликання та проведення загальних зборів акціонерного товариства (далі - ЗЗАТ) у дистанційний спосіб. Акцентується увага на зростанні зацікавленості з боку корпоративних

підприємства до таких способів проведення загальних зборів учасників, що, з одного боку, не вимагало б фізичної присутності учасників (їх представників), а з іншого – гарантувало б останнім дотримання їх корпоративних прав і інтересів під час зборів. Визначено, що чинне законодавство встановлює очний порядок (через особисту явку учасників) як основний імперативний спосіб проведення ЗЗАТ, а заочне голосування (опитування), має занадто обмежені випадки застосування, а отже, не є альтернативою очному способу. Звертається увага, що запроваджений на час пандемії дистанційний спосіб проведення ЗЗАТ передбачає організаційно складний і тривалий процес, основною перевагою якого є контроль з боку депозитарної системи за проведенням ЗЗАТ. Доведено, що встановлені національним регулятором обмеження у застосуванні дистанційного способу проведення ЗЗАТ та недостатня зручність для акціонерів, позбавляють товариства можливості застосовувати даний спосіб, окрім як у виключних випадках. Порівняно досвід країн, що належать до різних правових систем, щодо нормативного регулювання дистанційних способів та форм проведення зборів акціонерів. Досліджено переваги та недоліки проведення «віртуальних (електронних)» (virtual), або «гібридних» (hybrid) способів віддаленого проведення ЗЗАТ.

Проаналізовані норми законопроекту, яким пропонується закріпити у національному законодавстві поняття «електронні загальні збори» та «електронне голосування». Обґрунтовано потребу у подальшій розробці нормативного порядку проведення ЗЗАТ у дистанційний спосіб в режимі реального часу, як у надзвичайних ситуаціях так і на постійній основі за рішенням товариства.

Ключові слова: *дистанційні загальні збори акціонерного товариства, віртуальні (електронні) загальні збори акціонерів, органи управління акціонерним товариством.*

Аннотация. *Статья освещает проблемные вопросы правового регулирования созыва и проведения общего собрания акционерного общества (далее - ОСАО) дистанционным способом. Акцентируется внимание на росте заинтересованности со стороны корпоративных предприятия к таким способам проведения общего собрания участников, которые бы с одной стороны не требовали физического присутствия участников (их представителей), а с другой - гарантировали бы последним соблюдение их корпоративных прав и интересов во время проведения собрания. Определено, что действующее законодательство устанавливает очный порядок (путем личной явки участников) как основной императивный способ проведения ОСАО, а заочное голосование (опрос), имеет слишком ограниченные случаи применения, а следовательно, не является альтернативой очному способу. Обращаем внимание, что введенный на время пандемии дистанционный способ проведения ОСАО, предусматривает организационно сложный и длительный процесс, основным преимуществом которого является контроль со стороны депозитарной системы за проведением ОСАО. Доказано, что установленные национальным регулятором ограничения в применении дистанционного способа проведения ОСАО и недостаточное удобство для акционеров, оставляют обществам возможности применять данный способ, только в исключительных случаях. Проведено сравнение опыта нормативного урегулирования дистанционных способов и форм проведения собрания акционеров, в странах, принадлежащих к различным правовым системам. Исследовано преимущества и недостатки проведения «виртуальных (электронных)» (virtual), или «гибридных» (hybrid) способов удаленного проведения ОСАО.*

Проанализированы нормы законопроекта, которым предлагается ввести в национальное законодательство понятие «электронные общие собрания» и «электронное голосование». Обоснована необходимость в

дальнейшей разработке нормативного порядка проведения ОСАО дистанционным способом в режиме реального времени, как в чрезвычайных ситуациях, так и на постоянной основе по решению акционерного общества.

Ключевые слова: дистанционное собрание акционерного общества, виртуальное (электронное) общее собрание акционеров, органы управления акционерным обществом.

Summary. *The article is devoted to the issue of legal regulation of the convening and holding of the general meeting of the joint-stock company in a remote manner (hereinafter referred to as - GMJSC). Corporate enterprises are interested in holding a remote GMJSC. A remote GMJSC, on the one hand, would not require the physical presence of participants (their representatives), and on the other - would guarantee the compliance of their interests and corporate rights during the meeting. The personal appearance of the participants has been established as the imperative method of conducting GMJSC. Absentee voting (polls) has limited application and therefore is not an alternative to the face-to-face manner. The remote form of GMJSC introduced at the time of the pandemic provides a complicated and lengthy process. The main advantage of it is the depository system control over GMJSC. The restrictions imposed by the national regulator and the lack of convenience for shareholders deprive the company of the opportunity to use the remote method of conducting the CJSC. The experience of countries belonging to different legal systems has been compared. The advantages and disadvantages of «virtual (electronic)» or «hybrid» methods of remote meeting have been investigated.*

The bill, which proposes to enshrine in national legislation the concepts of «electronic general meeting» and «electronic voting» has been analyzed. It has been substantiated the need for further development of the normative procedure

for remotely conducting GMJSC (on-line), both in emergencies and permanently of the company's decision.

Key words: *remote general meeting of the joint-stock company, virtual (electronic) meeting of shareholders, governing bodies of the joint-stock company.*

Постановка проблеми. Карантинні обмеження, пов'язані з всесвітньою пандемією, спричиненою Covid-2019, значно ускладнили, а часом - унеможливили дотримання строків та порядку скликання та проведення ЗЗАТ передбачених чинним національним законодавством. Означене надзвичайно актуалізувало потребу у теоретичному обґрунтуванні та нормативному врегулюванні таких способів скликання та проведення ЗЗАТ, що не вимагали б фізичної присутності акціонерів (їх представників) у місці проведення зборів. Безперечним є факт, що розвиток цифрових технологій сприяє зацікавленості учасників корпоративних правовідносин у пошуку новітніх форм електронної комунікації.

Питання, пов'язані із забезпеченням дистанційних способів проведення ЗЗАТ, вимагають як ретельного наукового обґрунтування, так і розробки пропозицій із належного законодавчого регулювання, з тим щоб забезпечити дотримання інтересів всіх учасників корпоративних правовідносин та зменшити ризики порушення прав акціонерів, і в подальшому – оскарження рішень ЗЗАТ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі аспекти скликання та проведення загальних зборів акціонерного товариства (далі - АТ) досліджувались багатьма науковцями, зокрема: Вінник О. М. [1], Гарагоничем О.В. [2; 3], Жорнокуєм Ю. М. [4], Сушком Є. О. [5], Спасібо-Фатєєвою [6]. Проте у проаналізованих дослідженнях не розглядались питання пов'язані із нормативним регулюванням та практичною

реалізацією скликання та проведення ЗЗАТ за допомогою сучасних цифрових технологій.

Метою статті є порівняння іноземного та національного нормативного-правового забезпечення можливості проведення ЗЗАТ за допомогою сучасних цифрових засобів комунікації, та розробка пропозицій щодо вдосконалення останнього.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до Закону України «Про акціонерні товариства» від 17.09.2008 № 514-VI (далі – ЗУ «Про АТ» [7]), ЗЗАТ є вищим органом акціонерного товариства, яке зобов'язане щороку їх скликати і проводити не пізніше 30 квітня наступного за звітним року. Імперативними нормами ЗУ «Про АТ», якими встановлено порядок скликання та проведення ЗЗАТ, передбачені загальні збори лише в порядку очної (особистої) явки акціонерів (їх представників). Так, відповідно до зазначеного вище Закону:

- повідомлення про проведення ЗЗАТ має містити, в тому числі, дані про місце їх проведення із зазначенням номера кімнати, офісу або залу, *куди мають прибути акціонери або їх представники* (п.2, ч.3 ст. 35);
- ЗЗАТ проводяться на території України, в межах населеного пункту *за місцезнаходженням товариства*, крім випадків, коли на день скликання загальних зборів корпоративне підприємство є іноземним (ст. 35);
- для голосування на ЗЗАТ використовуються бюлетені або бюлетені для кумулятивного голосування, які мають бути підписані акціонером (представником акціонера) із зазначенням його персональних даних або найменування юридичної особи-акціонера. Бюлетень, який не матиме зазначених реквізитів та підписів, вважатиметься недійсним (ст. 43).

Стаття 48 ЗУ «Про АТ» встановлює порядок проведення ЗЗАТ шляхом заочного голосування (опитування), проте містить цілий ряд

суттєвих обмежень, що значно зменшують можливість проведення загальних зборів у такий спосіб. Так, застосовувати заочне голосування дозволяється, якщо: це передбачено статутом АТ та виключно у випадках визначених у ньому; кількість акціонерів в товаристві не перевищує 25 осіб. Крім того, рішення, при такому способі голосування, приймається лише у випадку його стовідсоткового схвалення з боку акціонерів, що мають право голосу. Зазначене вище робить такий спосіб управління товариством виключенням із загального правила, а тому заочне голосування (опитування) не можна вважати альтернативним очному способу проведення ЗЗАТ.

З початком пандемії та карантинних обмежень актуалізувалось питання щодо забезпечення можливості проведення ЗЗАТ у спосіб, що не вимагає присутності значної кількості людей одночасно в одному місці, як це відбувається при очному проведенні зборів. Зважаючи на це, Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на забезпечення додаткових соціальних та економічних гарантій у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19)» від 30.03.2020 р. № 540-ІХ [8] тимчасово запроваджується *дистанційний спосіб* проведення ЗЗАТ, якщо в силу дії обмежувальних заходів у зв'язку з карантинном є неможливим проведення загальних зборів акціонерів в порядку визначеному нормами чинного законодавства.

На виконання зазначеного вище Закону, рішенням Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку (НКЦПФР) №196 від 16.04.2020 р. було затверджено Тимчасовий порядок скликання та дистанційного проведення загальних зборів акціонерів та загальних зборів учасників корпоративного інвестиційного фонду (далі – Тимчасовий порядок)[9]. Метою прийняття Тимчасового порядку було запобігання поширенню на території України «коронавірусної хвороби COVID-19» та забезпечення можливості проведення річних ЗЗАТ у 2020 р. за результатами 2019

фінансового року та позачергових ЗЗАТ протягом строку дії карантину, встановленого Кабінетом Міністрів України.

Проведення ЗЗАТ у передбачений Тимчасовим порядком дистанційний спосіб вимагає дотримання організаційних вимог, серед яких такі:

- особа, яка ініціює скликання зборів повинна укласти договір про надання послуг із дистанційного проведення загальних зборів з Центральним депозитарієм. Допускається укладення зазначеного договору шляхом приєднання до запропонованого Центральним депозитарієм договору в цілому;
- товариство повинно надіслати акціонерам через депозитарну систему України повідомлення про проведення загальних зборів;
- для участі у дистанційних ЗЗАТ акціонерам необхідно мати договір щодо обслуговування рахунку в цінних паперах із депозитарною установою. Якщо рахунок в цінних паперах було відкрито на підставі договору між емітентом та депозитарною установою, акціонер має укласти зазначений вище договір із останньою.

Тимчасовий порядок передбачає реєстрацію акціонерів (їх представників) та голосування на дистанційні ЗЗАТ виключно шляхом подання заповнених та засвідчених бюлетенів тій депозитарній установі, яка обслуговує рахунок в цінних паперах такого акціонера. Засвідчений за допомогою кваліфікованого електронного підпису акціонера (його представника) бюлетень може подаватись в електронній формі. У випадку направлення бюлетеня у паперовій формі, останній має бути засвідчений нотаріально, або депозитарною установою, яка обслуговує рахунок в цінних паперах такого акціонера. Депозитарні установи, аналізують отримані бюлетені на відповідність вимогам Тимчасового порядку та надсилають Центральному депозитарію засвідчені кваліфікованим електронним підписом уповноваженої особи депозитарної установи їх

електронні копії (скан копії). Отримана таким чином інформація консолідується Центральним депозитарієм та надсилається особі, яка скликала загальні збори для підрахунку голосів та складання протоколів за підсумками проведення ЗЗАТ.

Отже, дистанційне проведення ЗЗАТ передбачає складний і тривалий у часі процес, не достатньо зручний для акціонерів, очевидною перевагою якого є забезпечення контролю за проведенням ЗЗАТ з боку депозитарної системи та зменшення ризиків фальсифікації результатів голосування. На нашу думку, даний порядок не є альтернативним очному способом проведення ЗЗАТ та може застосовуватись лише у виключних випадках.

Зважаючи на епідеміологічну ситуацію у березні поточного (2021) року, під загрозою може опинитись проведення річних ЗЗАТ за результатами 2020 фінансового року. На нашу думку, необхідно розробити легальний порядок проведення ЗЗАТ у дистанційний спосіб, як у надзвичайних ситуаціях так і на постійній основі за рішенням товариства. Крім того, пандемія актуалізувала загальносвітові тенденції до глобальних процесів «цифровізації» усіх сфер діяльності господарюючих суб'єктів [10 с. 8], в тому числі сфери корпоративного управління. Так, технічні інновації здатні вплинути на способи голосування та підрахунку голосів на ЗЗАТ.

Аналізуючи міжнародний досвід проведення дистанційних ЗЗАТ, варто звернутись до досвіду Сполучених Штатів Америки (США), де протягом останніх двох десятиліть активно обговорювалась у професійних колах та випробовувалась ідея запровадження такого способу проведення загальних зборів компаній. Оскільки дане питання не належить до федерального рівня, встановлення загальних вимог до порядку організації та проведення ЗЗАТ регулюється нормативними актами окремих штатів. Вперше Загальним корпоративним законодавством штату Делавер (Delaware General Corporation Law) було дозволено компаніям, після

внесення змін до статутних документів та виконання ряду формальностей, обирати «віртуальний» (virtual) або «гібридний» (hybrid) спосіб віддаленого проведення зборів вищого органу управління [11; 12]. Компанії можуть обирати формат аудіо чи відеозв'язку у режимі поточного часу із паралельною ідентифікацією та голосуванням акціонерів через захищені веб-сайти або платформи. Гібридний формат передбачає, що акціонер (представник акціонера), у визначених компанією випадках, може фізично бути присутнім на загальних зборах або брати участь у них віддалено за допомогою технічних засобів комунікації.

Той факт, що станом на 2020 рік, у 30 штатах дозволено проводити віртуальні ЗЗАТ, а у 42 – гібридні [13], беззаперечно свідчить про підвищення потреби у дистанційних способах проведення загальних зборів. Хоча законодавство кожного штату може відрізнитись та мати додаткові вимоги для проведення віртуальних зборів, проте є ряд вимог, які обов'язково слід враховувати будь-якій компанії, що обиратиме такий спосіб загальних зборів. Узагальнюючи нормативні вимоги та висновки фахівці у даній сфері [12; 13; 14], зазначимо що такими вимогами є обов'язки компанії: 1) забезпечити «розумні заходи» (*такі, що не викликають сумнівів*) щодо встановлення особи акціонера (його представника); 2) надати акціонерам (їх представникам) доступ до інформації необхідної для прийняття рішень з питань порядку денного; 3) створити «розумні можливості» для акціонерів (їх представників) ставити запитання, вносити пропозиції, а також брати участь в обговоренні питань протягом загальних зборів; 4) забезпечити акціонерам «розумні умови» для голосування протягом загальних зборів, або протягом певного часу наданого для голосування; 5) забезпечити надійне фіксування всіх етапів проведення віртуальних зборів, для зменшення можливості шахрайських дій щодо компанії та оспорювання результатів зборів. Законодавство також вимагає від компаній «розумно» оцінювати можливість переходу

виключно на віртуальний спосіб проведення зборів, з огляду на технічні можливості їх акціонерів. Як бачимо, численні оціночні категорії, що включають поняття «розумності» залишають певний простір компаніям для обрання максимально ефективною та зручною формою та способом проведення зборів. Також практичний досвід вказує на необхідність розробки заходів на випадок коротко-, або довгострокових технічних збоїв під час проведення віртуальних ЗЗАТ.

Попри перелічені складності, додаткові обов'язки, які покладаються на компанії та ризик недовіри з боку інвесторів до проведення віртуальних загальних зборів, очевидними є цілий ряд переваг такого способу прийняття рішень:

- зменшення витрат акціонерного товариства, пов'язаних з організацією та проведенням зборів;
- зменшення витрат акціонерів щодо участі у загальних зборах;
- збільшення явки акціонерів, їх залученості до управління товариством, а отже – підвищення ролі міноритарних акціонерів при вирішенні важливих для компанії питань.

Слід погодитись із висновком, що хоча віртуальні ЗЗАТ не надають акціонерам нових корпоративних прав, однак, завдяки якіснішому обміну інформацією та збільшенню доступу всіх акціонерів до управління товариством, покращують рівень використання вже закріплених прав [15].

Починаючи з 2016 року прослідковується стійка динаміка до збільшення кількості дистанційних (електронних) загальних зборів акціонерів, як у ряді країн, що належать до англосаксонської (Великобританії, Канаді, Новій Зеландії, ЮАР), так і до романо-германської системи права (Естонія, Туреччина, Росія) [16].

В Україні, вперше можливість дистанційного проведення зборів учасниками господарських товариств було закріплено у Законі України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» від

06.02.2018 р. [17]. Відповідно до ст. 33 зазначеного Закону, загальні збори можуть проводитись як через особисту присутність у визначеному місці, так і дистанційно у режимі відеоконференції, якщо при цьому всі учасники можуть одночасно бачити і чути один одного. Втім, законодавство жодним чином не врегульовує питання щодо порядку ідентифікації учасників (представників) та інших осіб присутніх на зборах, порядку та способу фіксування проведення зборів, голосування, підрахунку голосів, залишаючи ці питання на розсуд товариства. Відповідно, окремі фахівці висловлюють побоювання щодо можливих зловживань з боку недобросовісних учасників внаслідок відсутності належного законодавчого врегулювання [18].

Одна із спроб законодавчого врегулювання порядку дистанційного проведення загальних зборів акціонерного товариства міститься у прийнятому в першому читанні законопроекті «Про акціонерні товариства» від 25.11.2019 р. [19]. Статтею 36 законопроекту передбачені два способи проведення загальних зборів: очні загальні збори (проводяться шляхом очного голосування) та «електронні загальні збори» (проводяться шляхом електронного голосування). У законопроекті не розкривається поняття «електронні загальні збори», однак передбачено, що проводитись вони мають із залученням Центрального депозитарію цінних паперів за допомогою авторизованого НКЦПФР програмно-технічного комплексу (авторизованої електронної системи). У разі проведення електронних загальних зборів, за допомогою авторизованої електронної системи здійснюється: направлення повідомлень, щодо проведення зборів, змін до порядку денного зборів; направлення пропозицій акціонерами до проекту порядку денного зборів; ідентифікація акціонера (його представника) для участі у ЗЗАТ; голосування акціонерами (їх представниками) шляхом заповнення бюлетеню та підрахунок результатів голосування. Ідентифікація акціонерів (представників) та

засвідчення бюлетеню для голосування передбачає наявність в останніх кваліфікованого електронного цифрового підпису та/або інших засобів електронної ідентифікації, що відповідають вимогам, визначеним НКЦПФР.

Однак законопроект містить ряд суттєвих недоліків, які відображені у Висновку Головного науково-експертного управління 09.01.2020 р. [20]. Зокрема, на думку експертів слід дозволити дистанційний спосіб прийняття рішень шляхом проведення заочного голосування (опитування). Така норма закріплена чинним ЗУ «Про АТ» та відповідає вимогам законодавства Європейського Союзу щодо надання акціонерам можливості голосувати за допомогою засобів поштового зв'язку. Хоча законопроект було прийнято в першому читанні, він вимагає редакційного, техніко-юридичного та термінологічного доопрацювання. Вбачається нагальна потреба у нормативно-правовій деталізації порядку проведення електронних загальних зборів, умов та порядку використання авторизованої електронної системи.

Висновки. Нормативне врегулювання відносин пов'язаних із дистанційним проведенням ЗЗАТ є нагальною потребою національного законодавства, що обумовлюється загальносвітовими тенденціями у корпоративному управлінні та вимогою часу. Переваги дистанційного способу проведення ЗЗАТ, а також обмеження, пов'язані з пандемією, сприятимуть подальшому збільшенню їх кількості із пріоритетом на ті форми, що можуть відбуватись в режимі реального часу (on-line). Залучення депозитарних установ до проведення дистанційних ЗЗАТ ставить на меті забезпечення максимальної безпеки від незаконного втручання при прийнятті рішень акціонерами. Висвітлені у статті проблемні аспекти можуть бути предметом подальших досліджень та наукових дискусій.

Література

1. Вінник О.М. Науково-практичний коментар Закону України «Про акціонерні товариства». Київ: Юрінком Інтер, 2009. 312 с.
2. Гарагонич О. В. Скликання позачергових загальних зборів акціонерного товариства з ініціативи акціонерів. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право. 2012. Вип. 19. Т. 2. С. 175–180.
3. Гарагонич О. В. Поняття та ознаки органів акціонерного товариства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія «Право». 2016. Вип. 41. Т. 1. С. 148-153.
4. Гарагонич О. В. Господарська правосуб'єктність акціонерних товариств : дис...д-ра юрид. Наук : 12.00.04. Київ, 2020. 466 с.
5. Жорнокуй Ю.М. Удосконалення корпоративного управління як спосіб попередження корпоративних конфліктів в акціонерних товариствах. *Право та інновації*. 2015. № 1. С. 62-68.
6. Сушко Є. О. Загальні збори акціонерів у Китаї, Німеччині, Україні: порівняльний аспект. *Науковий вісник Ужгородського національного університету* : Серія: Право. 2012. Вип. 19. Т. 2. С. 215–217.
7. Спасибо-Фатєєва І. В. Представництво акціонерів. *Юридичний журнал*. 2010. № 10. URL: <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=3482> дата звернення: 29.03.2021).
8. Про акціонерні товариства: Закон України від 17.09.2008 № 514-VI // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2008. № 50-51. Ст. 384.
9. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на забезпечення додаткових соціальних та економічних гарантій у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19) : Закон України від 30.03.2020 р. № 540-IX // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2020. № 18. Ст. 123.

10. Про затвердження Тимчасового порядку скликання та дистанційного проведення загальних зборів акціонерів та загальних зборів учасників корпоративного інвестиційного фонду : Рішення Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку №196 від 16.04.2020 року. URL: <https://www.nssmc.gov.ua/documents/pro-zatverdzhennia-tymchasovoho-poriadku-sklykannia-ta-dystantsiinoho-provedennia-zahalnykh-zboriv-aktsioneriv-ta-zahalnykh-zboriv-uchasnykiv-korporatyvnoho-investytsiinoho-fondu/> (дата звернення: 29.03.2021).
11. Кулинич М.Б Цифрова трансформація вітчизняних підприємств в сучасних умовах. *Вісник ЖДТУ: Економіка, управління та адміністрування*. 2019. № 3 (89). С. 8-15.
12. The Delaware General Corporation Law (Title 8, Chapter 1 of the Delaware Code). URL: <http://delcode.delaware.gov/title8/c001/sc07/index.html> (дата звернення: 29.03.2021).
13. Steven M. Haas, Charles L. Brewer. A Practical Guide to Virtual-Only Shareholder Meetings. *Harvard Law School Forum on Corporate Governance*. URL: <https://corpgov.law.harvard.edu/2017/11/17/a-practical-guide-to-virtual-only-shareholder-meetings/> (дата звернення: 29.03.2021).
14. Lisa R. Stark, Sean M. Jones, Sara M. Kirkpatrick. Delaware and the SEC Facilitate Virtual Stockholder Meetings as the COVID-19 Outbreak Spreads. URL: https://www.americanbar.org/groups/business_law/publications/blt/2020/04/virtual-meetings/ (дата звернення: 29.03.2021).
15. Anatoli van der Krans (The Virtual Shareholders Meeting: How to make it work? *Journal of International Commercial Law and Technology*. 2007. Vol. 2. Issue 1. URL: <https://media.neliti.com/media/publications/28726-EN-the-virtual-shareholders-meeting-how-to-make-it-work.pdf> (дата звернення: 29.03.2021).
16. Жизненко О. Как электронное голосование акционеров развивается в России и мире. РБК, 04.02.2020. URL:

<https://www.rrost.ru/ru/press/publications/2020/2020-02-04/> (дата звернення: 29.03.2021).

17. Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю : Закон України від 06.02.2018 № 2275-VIII // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2018. № 13. Ст. 69.
18. Зварун Богдан. Актуальні питання проведення загальних зборів учасників і акціонерів. 06.08.2020. URL: <https://sdm-partners.com/novyny/pravovi-novini/remote-general-meetings/> (дата звернення: 29.03.2021).
19. Про акціонерні товариства : Проект Закону № 2493 від 25.11.2019. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=67468 (дата звернення: 29.03.2021).
20. Висновок Головного науково-експертного управління від 09.01.2020. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=67468 (дата звернення: 29.03.2021).

References

1. Vinnyk O.M. Naukovo-praktychnyj komentar Zakonu Ukrainy «Pro akcionerni tovarystva». Kyjiv: Jurinkom Inter, 2009. 312 s.
2. Gharaghonych O. V. Sklykannja pozacherghovykh zaghaljnykh zboriv akcionernogho tovarystva z iniciatyvy akcioneriv. Naukovyj visnyk Uzhghorodskojkogho nacionaljnogho universytetu. Serija: Pravo. 2012. Vyp. 19. T. 2. S. 175–180.
3. Gharaghonych O. V. Ponjattja ta oznaky orghaniv akcionernogho tovarystva. Naukovyj visnyk Uzhghorodskojkogho nacionaljnogho universytetu. Serija «Pravo». 2016. Vyp. 41. T. 1. S. 148-153.
4. Gharaghonych O. V. Ghospodarsjka pravosub'jektnistj akcionerjnykh tovarystv : dys...d-ra juryd. Nauk : 12.00.04. Kyjiv, 2020. 466 s.

5. Zhornokuj Ju.M. Udoskonalennja korporatyvnogho upravlinnja jak sposib poperedzhennja korporatyvnykh konfliktiv v akcionermykh tovarystvakh. Pravo ta innovaciji. 2015. # 1. S. 62-68.
6. Sushko Je. O. Zagaljni zbory akcioneriv u Kytaji, Nimechchyni, Ukrajinu: porivnjalnyj aspekt. Naukovyj visnyk Uzhghorodskogho nacionaljnogho universytetu : Serija: Pravo. 2012. Vyp. 19. T. 2. S. 215–217.
7. Spasybo-Fatjejeva I. V. Predstavnyctvo akcioneriv. Jurydychnyj zhurnal. 2010. # 10. URL: <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=3482> data zvernennja: 29.03.2021).
8. Pro akcionermy tovarystva: Zakon Ukrajinu vid 17.09.2008 # 514-VI // Vidomosti Verkhovnoji Rady Ukrajinu (VVR), 2008. # 50-51. St. 384.
9. Pro vnesennja zmin do dejakykh zakonodavchykh aktiv Ukrajinu, sprjamovanykh na zabezpechennja dodatkovykh socialjnykh ta ekonomichnykh gharantij u zv'jazku z poshyrennjam koronavirusnoji khvoroby (COVID-19) : Zakon Ukrajinu vid 30.03.2020 r. # 540-IX // Vidomosti Verkhovnoji Rady Ukrajinu (VVR), 2020. # 18. St. 123.
10. Pro zatverdzhennja Tymchasovogho porjadku sklykannja ta dystancijnogho provedennja zagaljnykh zboriv akcioneriv ta zagaljnykh zboriv uchasnykiv korporatyvnogho investycijnogho fondu : Rishennja Nacionaljnoji komisiji z cinnykh paperiv ta fondovogho rynku #196 vid 16.04.2020 roku. URL: <https://www.nssmc.gov.ua/documents/pro-zatverdzhennia-tymchasovoho-poriadku-sklykannia-ta-dystantsiinoho-provedennia-zahalnykh-zboriv-aktsioneriv-ta-zahalnykh-zboriv-uchasnykiv-korporatyvnoho-investytsiinoho-fondu/> (data zvernennja: 29.03.2021).
11. Kulynykh M.B Cyfrova transformacija vitchyznjanykh pidpryjemstv v suchasnykh umovakh. Visnyk ZhDTU: Ekonomika, upravlinnja ta administruvannja. 2019. # 3 (89). S. 8-15.

12. The Delaware General Corporation Law (Title 8, Chapter 1 of the Delaware Code). URL: <http://delcode.delaware.gov/title8/c001/sc07/index.html> (data zvernennja: 29.03.2021).
13. Steven M. Haas, Charles L. Brewer. A Practical Guide to Virtual-Only Shareholder Meetings. Harvard Law School Forum on Corporate Governance. URL: <https://corpgov.law.harvard.edu/2017/11/17/a-practical-guide-to-virtual-only-shareholder-meetings/> (data zvernennja: 29.03.2021).
14. Lisa R. Stark, Sean M. Jones, Sara M. Kirkpatrick. Delaware and the SEC Facilitate Virtual Stockholder Meetings as the COVID-19 Outbreak Spreads. URL: https://www.americanbar.org/groups/business_law/publications/blt/2020/04/virtual-meetings/ (data zvernennja: 29.03.2021).
15. Anatoli van der Krans (The Virtual Shareholders Meeting: How to make it work? Journal of International Commercial Law and Technology. 2007. Vol. 2. Issue 1. URL: <https://media.neliti.com/media/publications/28726-EN-the-virtual-shareholders-meeting-how-to-make-it-work.pdf> (data zvernennja: 29.03.2021).
16. Zhyznenko O. Kak elektronnoe gholosovanye akcyonerov razvyvaetsja v Rossyy y myre. RBK, 04.02.2020. URL: <https://www.rrost.ru/ru/press/publications/2020/2020-02-04/> (data zvernennja: 29.03.2021).
17. Pro tovarystva z obmezheniju ta dodatkovuju vidpovidaljnistju : Zakon Ukrainy vid 06.02.2018 # 2275-VIII // Vidomosti Verkhovnoji Rady (VVR), 2018. # 13. St. 69.
18. Zvarun Boghdan. Aktualjni pytannja provedennja zahaljnykh zboriv uchasnykiv i akcioneriv. 06.08.2020. URL: <https://sdm-partners.com/novyny/pravovi-novini/remote-general-meetings/> (data zvernennja: 29.03.2021).

19. Pro akcionerni tovarystva : Proekt Zakonu # 2493 vid 25.11.2019. URL:
http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=67468 (data
zvernennja: 29.03.2021).
20. Vysnovok Gholovnogho naukovo-ekspertnogho upravlinnja vid 09.01.2020.
URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=67468 (data
zvernennja: 29.03.2021).